

Η ΠΕΤΡΑ

Μια πέτρα, μια τόση δα πετρούλα. Μέσα σε ένα μικρό κουτάκι στολισμένο με χάντρες και πούλιες σε ανατολίτικα σχέδια. Δώρο από τον αδερφό μου από ένα ταξίδι του στη Μικρά Ασία. Κατάλαβα αμέσως τι είναι. Μια πέτρα από τα άγια χώματα της Ιωνίας, μια πέτρα από το χωριό της γιαγιάς μου και του πατέρα μου. Την αγγίζω, την πιάνω σιγά-σιγά στα χέρια μου, τη σφίγγω δυνατά στη χούφτα μου. Ανατριχιάζω, συγκινούμαι, εικόνες και μνήμες αρχίζουν να κατακλύζουν το μυαλό μου.

Ανάμεσα στη Σμύρνη και τη Μαγνησία υπάρχει ένα χωριό όπου ζούσαν αρμονικά Τούρκοι και Έλληνες. Για τους Τούρκους είναι το Χατζί- Ελέρ για τους Έλληνες ήταν το Χατζιλέρι. Εκεί ζούσε μια οικογένεια Ελλήνων ανάμεσα σε εκατοντάδες άλλες. Μια οικογένεια με έξι παιδιά, με γαμπρούς, νύφες, και εγγόνια. Μια οικογένεια εύπορη με μεγάλη περιουσία, αμπέλια, ελιές, συκιές, αμυγδαλιές, ποτιστικά, χωράφια και ένα καφενείο όπου μαζεύονταν όλοι οι χωρικοί, Τούρκοι και Έλληνες, τα βράδια για καφεδάκι, κρασάκι, ναργιλέ, αράκ, ρακί και λακιρντί.

Το Χατζί-Ελέρ είναι ένα εύφορο χωριό επίπεδο, όλο μια πεδιάδα. Εκεί δούλευε όλη η οικογένεια και πολλοί εργάτες. Ζούσαν πλουσιοπάροχα και ευτυχισμένα. Ήρθε όμως ο πόλεμος, ένας πόλεμος που ξεκίνησε από την Ελλάδα με νικηφόρες μάχες κι έφτασε μέχρι τα βάθη της Ανατολίας στο Εσκή-Σεχίρ και τον Σαγγάριο ποταμό. Αλλά τα πράγματα άλλαξαν και οι Τούρκοι άρχισαν να κερδίζουν νίκες. Η Σμύρνη παραδόθηκε στη φωτιά, με τις φλόγες να καίνε τα πάντα. Ούτε η Γκουέρνικα του Πικάσο δεν ξέρω αν μπορεί να περιγράψει το χαμό που έγινε εκεί. Οπότε οι Έλληνες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα μέρη τους και να έρθουν στην Ελλάδα.

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών από την οικογένεια μου ήρθαν πολύ λίγα άτομα. Ήρθε ο πατέρας μου, που ήταν έξι μηνών, και η θεία του. Οι Μικρασιάτες ήταν εργατικοί και δημιουργικοί άνθρωποι, εντάχτηκαν στη νέα πατρίδα, αλλά πάντα τους έτρωγε το σαράκι της παλιάς πατρίδας που δεν ξέχασαν ποτέ. Οι αναμνήσεις και οι θύμησες δεν σβήνουν, έτσι και η γιαγιά μου δεν ξέχασε ποτέ και σε κάθε κουβέντα της μας έλεγε για την πατρίδα, τα ήθη και τα έθιμα της Μικρασίας.

Του μπαμπά μου η θεία Μένια έγινε η γιαγιά μας. Η Μένια ήταν η μικρότερη από τα έξι αδέρφια, η μοσχαναθρεμμένη με γαλλικά και πιάνο, τελειόφοιτη βτάξιου γυμνασίου, κοκέτα και πολύ καλή μαγείρισσα. Έφτιαχνε όλες τις μικρασιάτικες νοστιμιές με πολλά μπαχάρια και βούτυρα, όπως τα έφτιαχναν εκεί, στην πατρίδα. Είχε φέρει μαζί της ένα μπλοκάκι μικρό, πολύ μικρό, γραμμένο με μολύβι, που είχε όλες τις συνταγές. Μαζί τις διαβάζαμε, μαζί δημιουργούσαμε όλες τις νοστιμιές.

Τα σουτζουκάκια της ξακουστά, με μπόλικο κύμινο και περιχυμένα με μια σάλτσα που μόνο αυτή ήξερε να φτιάχνει. Ακόμα και τώρα με αυτή τη συνταγή τα φτιάχνουμε η μαμά μου και εγώ, και τα παιδιά μου τρελαίνονται να τα τρώνε. Οι καπαμάδες της γιαλαντζί, τα ντολμαδάκια

με μπόλικα μυρωδικά, το ιμάμ-μπαϊλντί με τις μελιτζάνες να μοσχοβολάνε. Άσε το ντεκότο - κάθε πρωί μας το έφτιαχνε πριν πάμε σχολείο- αυτή η μυρωδιά, αυτή η νοστιμιά, ακόμα έχω τη γεύση του στο στόμα μου!

Και τα γλυκά της υπέροχα να σε λιγώνουν από τη νοστιμιά και το άρωμα. Τα σιροπιαστά της: οι μπακλαβάδες, τα γαλακτομπούρεκα - άνοιγε η ίδια το φύλλο και εγώ εκεί να βουτυρώνω ένα-ένα τα φύλλα - οι χαλβάδες με μπόλικη κανέλα. Τα γλυκά του κουταλιού οι χασιλαμάδες, τα κυδώνια, τα νερατζάκια. Όλα δεμένα τα σιρόπια, τα βάζα όλα στολισμένα με πλεχτά ή κεντητά πανάκια στα καπάκια δεμένα με κορδελάκια. Όποτε τα θυμηθώ τρέχουν τα σάλια μου.

Τα κεντήματα της κι αυτά ξακουστά για τα πρωτότυπα σχέδια για τον συνδυασμό των χρωμάτων, τα κοφτά της, τα ανεβατά της, τα πλεχτά της. Τα φορέματα της τα έφτιαχνε μόνη της με μεγάλη λεπτομέρεια. Μου έφτιαχνε κι εμένα φορέματα με περίτεχνα σχέδια με βολάν, με σούρες, με φιόγκους, με φρου-φρου, με δαντελένιους γιακάδες. Σε πούά, σε ριγέ και εμπριμέ υφάσματα και σε διάφορα χρώματα που διαλέγαμε πάντα μαζί. Και πάντα με την ανάλογη κορδέλα στα μαλλιά μου που μου τα χτένιζε και μου έκανε πλεξούδες ή αλογοουρά και εγώ αισθανόμουν σαν μικρή δεσποινίδα, σαν μικρή κυρία όπως τα κοριτσάκια από τα βιβλία της Λουίζας Μ. Αλκοτ. Στο σχολείο όλοι με κοιτούσαν με ζήλια και μου έλεγαν *Πάλι η γιαγιά σου το έφτιαξε;* Κι εγώ έλεγα *Ναι με καμάρι.*

Τα μεσημέρια πάλι εγώ πήγαινα στο κρεβάτι της να ξαπλώσω και τότε εκείνη άρχιζε να μου λέει ιστορίες από το Χατζιλέρι και παραμύθια από την Ανατολή για πασάδες, για αγάδες, για την Κόκκινη Μηλιά. *Μια φορά και ένα καιρό...* Και σιγοτραγουδούσε τα τραγούδια της πατρίδας.

Τα ίδια λέω και εγώ τώρα στις εγγονές μου όταν έρχονται στο σπίτι μου και ξαπλώνουμε μαζί το μεσημέρι. Αρχίζω να λέω ιστορίες και πάντα καταλήγω να λέω για τη γιαγιά μου. Ένα μεσημέρι *Ελάτε να σας δείξω τα κεντήματα της γιαγιάς της Μένιας*, τους λέω. Υπάρχουν ακόμα στο σπίτι μου και στο σπίτι της μαμάς μου, τα φυλάμε σαν κόρη οφθαλμού, ακόμα υπάρχουν κανά δυο φορέματα που τα κρατάω για ενθύμιο. Ανοίγω το συρτάρι και αρχίζω να βγάζω τα πετσετάκια για τα βάζα, τα πετσετάκια που έδιναν με το γλυκό, αφού δεν είχαν τότε χαρτοπετσέτες. Τα σεμεδάκια, τα καρέ, τα τραπεζομάντιλα. Μόνο που τα αγγίζω χάνομαι στις αναμνήσεις, στις θύμησες, στα αρώματα, στις γεύσεις.

Έχει γιαγιά, πού ταξιδεύεις; μου λένε οι εγγονές μου. Ναι, ταξιδεύω με οδηγό τη γιαγιά μου στην Ιωνία, στη Μικρά-Ασία, στο Χατζιλέρι, στην Κόκκινη Μηλιά. Τη βλέπω στο σαλόνι του σπιτιού της να πίνει τον καφέ της με τις φίλες της, να τρώνε τα σιροπιαστά της, με τα πετσετάκια να σκεπάζουν τη κανάτα με το νερό, και να σκουπίζονται στα άλλα πετσετάκια, τα κεντητά. Με κουβεντούλα και λακιρντί για αγόρια, για κρυφούς έρωτες και βέβαια για την πολιτική κατάσταση της χώρας. Και γίνομαι πάλι το μικρό κοριτσάκι με τα φουστανάκια μου να κάνω πιρουέτες και οι πτυχές από τις σούρες και τα βολάν να ακολουθούν την τροχιά μου. Να ανεμίζουν τα μαλλιά μου μαζί με τις κορδέλες. Να τρέχω να χωθώ στην αγκαλιά της και

εκείνη να με χαϊδεύει με αγάπη και να μου λέει τζιέρι μου. Θα μας δώσεις και εμάς μερικά απ' τα πετσετάκια και τα φορέματα σου; με ρωτάνε οι εγγονές μου. Και σαν από όνειρο γυρίζω πάλι στο τώρα.

Νομίζω ότι της μοιάζω λίγο της γιαγιάς μου, αφού και εγώ τώρα φτιάχνω στις εγγονές μου φορέματα. Αυτή με μύησε στα μυστικά της ραπτικής. Στο κέντημα, στο πλέξιμο αυτή μου τα δίδαξε όλα. Τα φαγητά και γλυκά της γιαγιάς Μένιας φτιάχνω. Δε θέλω να ξεχάσω, δεν μπορώ να ξεχάσω. Κρατάω στα χέρια μου την πέτρα και νοερά είμαι εκεί στις αλησμόνητες πατρίδες, στο Χατζιλέρι ή Χατζί-Ελέρ. Ελπίζω κάποτε να βρεθώ σ' αλήθεια εκεί, να πατήσω το χώμα της Ιωνίας, να πιάσω κι άλλες πέτρες για να αισθανθώ από κοντά όλα αυτά που αισθάνομαι από μακριά. Να αισθανθώ κοντά μου τη γιαγιά μου, να τη νιώσω δίπλα μου, να με αγκαλιάσει, να μου χαϊδέψει τα μαλλιά, να με φωνάξει τζιέρι μου.

Δασκαλάκη Ευσταθία, απόφοιτη ΣΔΕ Χανίων